

Nieuw Nederlands Junior

Opstapprogramma Taal

Groep 6

Domein Taalkennis 1

Maak eerst
de instaptoets
en dan
het maatwerk.

Bijvoeglijk naamwoord

1 Lees de tekst. Omcirkel de bijvoeglijke naamwoorden.

- 1 We gaan vandaag een mooie wedstrijd spelen.
- 2 Ik trek mijn nieuwe voetbalschoenen aan.
- 3 Voor de wedstrijd eet ik nog een lekkere boterham.
- 4 Dan heb ik straks veel energie en kan ik goed spelen.

Tip

Een bijvoeglijk naamwoord zegt meer over een zelfstandig naamwoord: een *mooi* huis, een *oude* boom.

> M: 1, 2

Tegenwoordige tijd en verleden tijd

2 In welke tijd staat de zin? Kies *tegenwoordige tijd* of *verleden tijd*.

	tegenwoordige tijd	verleden tijd
1 Ik ga zo naar de bakker.	☐	☐
2 Gisteren kochten we brood, hoor.	☐	☐
3 Maar dat is nu al op.	☐	☐
4 Prima, want dan kan ik iets lekkers kopen.	☐	☐

Tip

Gebeurt iets nu of straks? Dan schrijf je in de tegenwoordige tijd. Is het al gebeurd? Dan schrijf je in de verleden tijd.

> M: 3, 4

Bijwoord (bij werkwoord)

3 Lees de tekst. Zet een streep onder de bijwoorden.

Sport jij graag? Ren je hard? Zwaai je hoog? Voetbal je geweldig? Op onze sportclub kun je direct meedoen. Kom snel langs!

Tip

Het bijwoord zegt iets over een werkwoord.

> M: 5, 6

Aanwijzend voornaamwoord

4 Vul steeds het juiste aanwijzend voornaamwoord in.

Kies uit: dit dat deze die

1 _____ bal ligt vlakbij.

_____ bal ligt verder weg.

2 _____ potje pindakaas staat naast je.

_____ potje staat ver weg op de plank.

3 Je legt _____ zoete appels hier op de weegschaal.

_____ zure appels laat je liggen in de kist verderop.

Tip

Is het dichtbij? Dan zeg je *dit* of *deze*. Is het verder weg? Dan zeg je *die* of *dat*.

> M: 7, 8

Zinnen met *Als/Wanneer...* en *dan* (voorwaarde)

5 Lees de zinnen. Maak er dan één zin van met *Als...* en *dan*.

Doe het zo:

Je wilt snoep kopen. Je hebt geld nodig.

Als je snoep wilt kopen, (dan) heb je geld nodig.

1 Ik wil een boek lezen. Ik ga naar de bibliotheek.

2 Het regent. Ik ga niet fietsen.

3 Ik wil koekjes bakken. Ik moet boter en meel kopen.

Tip

Je kunt *dan* vaak weglaten. Je kunt het er wel bij denken.

> M: 9, 10

Zinnen met *want*, *omdat* en *Daarom* (reden)

6 Vul het juiste woord in. Kies uit *want*, *omdat* en *daarom*.

Amir wint de wedstrijd. Hij kan goed voetballen.

1 Amir wint de wedstrijd, _____ hij kan goed voetballen.

2 Amir kan goed voetballen. _____ wint hij de wedstrijd.

3 Amir wint de wedstrijd, _____ hij goed kan voetballen.

> M: 11, 12

Zinnen met *en*, *verder*, *ook* en *daarnaast* (opsomming)

7 Lees de zinnen en maak een opsomming.

Doe het zo:

Ik houd van appels. Ik houd van peren.

Gebruik het woord *ook*.

Ik houd van appels. Ik houd **ook** van peren.

1 Ik lees veel strips. Ik kijk graag tv.

Gebruik het woord *daarnaast*.

2 Wij hebben een grote hond. Wij hebben een kleine cavia.

Gebruik het woord *en*.

3 Hij zit op zwemles. Hij zit op voetbal.

Gebruik het woord *verder*.

> M: 13

Zinnen met *om* en *daarmee* (doel-middel)

8 Maak de zinnen af. Vul in: *om* of *daarmee*.

Een beeld van klei

1 _____ een beeld te maken, gebruikt de kunstenaar klei.

2 _____ maakt hij eerst een ruwe vorm.

3 Daarna kneedt hij de klei, _____ het beeld af te maken.

4 Als het klaar is, zet hij het in een oven _____ te bakken.

5 Soms gebruikt hij ook nog verf. _____ kleurt hij het beeld.

6 _____ zijn kunst te laten zien, stelt hij het tentoon.

Tip

Begint de zin met *om* of *daarmee*,
schrijf dan een hoofdletter.

> M: 14

Uitleg

Bijvoeglijk naamwoord

Met een **bijvoeglijk naamwoord** kun je iets duidelijker beschrijven.
Een **bijvoeglijk naamwoord** staat voor een zelfstandig naamwoord.
Je kunt meerdere bijvoeglijke naamwoorden achter elkaar gebruiken.

Bijvoorbeeld:

*Bij het terras staat een **oud** vliegtuig.*

*Vliegtuigen landen op de **lange, brede** landingsbaan.*

Een bijvoeglijk naamwoord is een **woordsoort**, net als een zelfstandig naamwoord.

1 Vul steeds het juiste bijvoeglijk naamwoord in.

Kies uit: beste felle gezellige lichtgewicht vroege warme

In de _____ ochtend vertrekken we. Mijn
_____ vriend en ik gaan samen kamperen. We
hebben een _____ camping besproken. Ik heb mijn
_____ jas aangetrokken en mijn _____
zaklamp meegenomen. Straks moeten we alleen nog onze
_____ tent opzetten!

**2 Maak de zin af.
Gebruik de juiste bijvoeglijke naamwoorden.**

Doe het zo:

- 1 De grote ruit is van glas, het is een *grote, glazen ruit.* _____
- 2 De rechte stoel is van hout, het is een _____
- 3 De oude brug is van steen, het is een _____
- 4 Het nieuwe jack is van leer, het is een _____
- 5 De rode beker is van plastic, het is een _____

Tip

Gebruik je meer bijvoeglijke
naamwoorden achter elkaar? Zet
er dan een komma tussen.

Uitleg

Tegenwoordige en verleden tijd

Een verhaal speelt zich **nu** af.
De schrijver schrijft in de **tegenwoordige tijd**.
Bijvoorbeeld: Leeuw **rekt** zich eens lekker uit.

Een verhaal speelt zich **vroeger** af.
De schrijver schrijft in de **verleden tijd**.
Bijvoorbeeld: Leeuw **rekte** zich eens lekker uit.

3 Welk woord hoort in de zin? Omcirkel het.

- 1 Gisteren **schrik** / **schrok** ik al vroeg wakker.
- 2 Het **is** / **was** nog donker.
- 3 Onze hond **begint** / **begon** te blaffen.
- 4 Vandaag **gaat** / **ging** het heel anders.
- 5 Ik word rustig wakker en **hoor** / **hoorde** helemaal niets.
- 6 En dus **draai** / **draaide** ik me nog maar eens lekker om.
- 7 Ik **kom** / **kwam** straks mijn bed wel uit!

Tip

Kijk naar woorden die de tijd aangeven, zoals *gisteren* en *vandaag*.

4 Vul in. Zet het werkwoord dat voor de zin staat, in de goede tijd.

- 1 gaan
Wij _____ gisteren voetballen.
- 2 winnen
We hadden goed geoefend, dus we _____ de wedstrijd.
- 3 spelen
Volgende week _____ we nogmaals tegen deze club.

Uitleg

Bijwoord (bij werkwoord)

Een woord kan soms **meer vertellen** over een werkwoord.
 Je noemt zo'n woord een **bijwoord**.
 Een bijwoord kan voor of achter het werkwoord staan.
 Bijvoorbeeld:

- Lisa kan **hard** rennen.
- We zaten **achterstevoren**.
- Wat kun jij **mooi** zingen!
- Zij voetballen **samen**.

5 Lees de zinnen. Is het onderstreepte woord een bijwoord of een bijvoeglijk naamwoord? Kies **bijwoord** of **bijvoeglijk naamwoord**.

	bijwoord	bijvoeglijk naamwoord
1 Xander heeft een <u>nieuw</u> skateboard.	☐	☐
2 Hij rijdt er <u>supersnel</u> mee.	☐	☐
3 Eenmaal thuis maakt hij de wielen <u>goed</u> schoon.	☐	☐
4 Hij wil niet dat ze <u>binnenkort</u> vastzitten.	☐	☐
5 Met een <u>schoon</u> doekje veegt hij het zand weg.	☐	☐
6 Zo blijft skaten <u>leuk</u> !	☐	☐

6 In welke zinnen lees je een bijwoord? Kies drie zinnen.

- A Fiets je graag?
- B We hebben een gezellige fietsclub.
- C We fietsen dikwijls samen.
- D Dan maken we lange tochten.
- E Wil je meedoen?
- F Geef je dan snel op!

Uitleg

Aanwijzend voornaamwoord

Woorden als **deze, die, dit** en **dat** wijzen naar iets of iemand in een tekst. We noemen zo'n woord een **aanwijzend voornaamwoord**. Een aanwijzend voornaamwoord staat vaak **voor een zelfstandig naamwoord**.

Bijvoorbeeld:

Dit stukje is voor de kop en **dat** stukje is voor de staart.

7 Omcirkel het juiste aanwijzend voornaamwoord.

- 1 **Dit / Deze** huis is van steen.
- 2 **Dat / Die** boom is van hout.
- 3 **Deze / Dat** auto is van staal.
- 4 **Die / Dat** raam is van glas.
- 5 **Deze / Dat** kleren zijn van stof.

8 Lees de zinnen. Vul steeds het juiste aanwijzend voornaamwoord in.

Kies uit de woorden die bij de zin staan.

- 1 dit / die

Ik pak _____ lijstje.

- 2 deze / dit

Daar doe ik _____ foto in.

- 3 deze / dat

Ik zet hem op _____ kastje.

- 4 dit / die

Daar staat hij naast _____ lampje.

- 5 die / dat

Zie je hoe _____ foto nu mooi in het licht staat?

Uitleg

Zinnen met *als* of *wanneer* aan het begin en *dan* in het midden

Je kunt in een zin laten zien dat iets nodig is om iets anders te laten gebeuren. Dat doe je door de woorden **als** of **wanneer** en **dan** te gebruiken.

Bijvoorbeeld:

Je wilt vliegtuigen zien landen. Je gaat naar de spottersplaats.

Als je vliegtuigen wilt zien landen, **dan** ga je naar een spottersplaats.

Of: **Wanneer** je vliegtuigen wilt zien landen, **dan** ga je naar een spottersplaats.

- Soms staat 'dan' niet in de zin, maar kun je het er wel bij denken.
- Voor **dan** staat een **komma**.

9 Lees de zinnen. Maak er twee 'losse' zinnen van.

Doe het zo:

Wanneer het vriest, dan kunnen we schaatsen.

1 Het vriest.

2 We kunnen schaatsen.

Als ik verkouden ben, dan moet ik vaak niezen.

1 _____

2 _____

Als je trek hebt, dan kun je een appel nemen.

1 _____

2 _____

Wanneer ik naar school ga, moet ik om half acht van huis.

1 _____

2 _____

10 Wat is een goede *Wanneer... dan* zin? Kies het juiste antwoord.

- A Wanneer heb jij Dan voor het laatst gezien?
- B Wanneer wil je dan naar het bos gaan?
- C Wanneer er sneeuw ligt, dan kun je gaan sleeën.
- D Wil je gaan skateboarden? Wanneer dan?

Uitleg

Zinnen met *want*, *omdat* en *daarom*

Een schrijver wil soms uitleggen waarom iets gebeurt. Daar kan hij de woorden **want**, **omdat** of **daarom** voor gebruiken. Bijvoorbeeld:

- *Leeuw rekte zich lekker uit, **want** hij was moe.*
- *Leeuw rekte zich lekker uit, **omdat** hij moe was.*
- *Leeuw was moe. **Daarom** rekte hij zich lekker uit.*

11 Want of omdat? Omcirkel het juiste woord.

- 1 Juan smeert een boterham, **omdat** / **want** hij heeft trek.
- 2 Moeder gaat naar de supermarkt, **omdat** / **want** de melk op is.
- 3 Shila neemt haar tas mee, **omdat** / **want** ze naar school gaat.
- 4 Mats pakt de fietspomp, **omdat** / **want** zijn band is lek.
- 5 Yoran gaat naar de bieb, **omdat** / **want** hij een nieuw boek wil.

12 Lees de zinnen. Maak er daarna nieuwe zinnen van, met **Daarom**.

- 1 Seda trekt haar gympak aan. Ze gaat turnen.
Seda gaat turnen. Daarom _____
- 2 Naj zoekt haar schrift. Ze wil sommen maken.

- 3 Mama pakt de riem van Roy. Ze gaat hem uitlaten.

Uitleg

Zinnen met *en*, *ook*, *verder* en *daarnaast*

Een schrijver wil soms **veel informatie** in één keer te geven. Dat doet hij met woorden als: **en**, **ook**, **daarnaast** en **verder**. Je noemt dat een **opsomming**.

Bijvoorbeeld:

- *Je hoeft niet groot **en** sterk te zijn.*
- **Ook** voor de tegenpartij moet je respect hebben.
- *Houd je van stoeien? Ben je **daarnaast** graag buiten?*

13 In welke zinnen staat een opsomming? Kies drie zinnen.

- A** Brian lust sla, maar geen lof.
- B** Fabio zit op voetbal, op tennis en op zwemmen.
- C** Gigi koopt sap. Verder koopt ze chips.
- D** Joyce heeft een step. Daarnaast heeft ze een skateboard.
- E** Malou speelt gitaar. Haar zus speelt piano.

Uitleg

Zinnen met *om* en *daarmee*

Bij een demonstratie laat je zien hoe iets werkt of hoe je iets maakt. Je vertelt hoe dat gaat en waarmee je dat doet. Daarvoor gebruik je de woorden **om** en **daarmee**.

Bijvoorbeeld:

- **Om** stukken hout kleiner te maken, kun je een zaag gebruiken.
- **Daarmee** zaag je de stukken op de goede lengte.

14 Van welke zinnen kun je een zin met *om* of *daarmee* maken? Kies drie zinnen.

- A** Mijn vader pakt meel en eieren. Hij gaat pannenkoeken maken.
- B** Als de pannenkoeken klaar is, eten wij ze op.
- C** Ik zet vast borden op tafel. Daar kunnen de pannenkoeken straks op.
- D** Mijn broertje zet stroop en jam neer. Dat kan op de pannenkoeken.
- E** Dan is mijn vader klaar met bakken. Het ziet er heerlijk uit.